

KÓDEX POSTUPOV PRE EURÓPSKU ŠTATISTIKU

**PRE NÁRODNÉ ŠTATISTICKÉ ORGÁNY
A ŠTATISTICKÝ ORGÁN
EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV**

Verzia z roku 2011 prijatá
Výborom pre Európsky štatistický systém

28. septembra 2011



**EURÓPSKY
ŠTATISTICKÝ
SYSTÉM**

Preambula

Vízia Európskeho štatistického systému¹

„Európsky štatistický systém bude svetovým lídrom v oblasti služieb štatistických informácií a najdôležitejším poskytovateľom informácií pre Európsku úniu a jej členské štáty. Na základe vedeckých zásad a metód bude Európsky štatistický systém ponúkať a nepretržite zlepšovať program harmonizovanej európskej štatistiky, ktorý predstavuje základ demokratických procesov a pokroku v spoločnosti.“

Poslanie Európskeho štatistického systému

„Poskytujeme Európskej únii, svetu a verejnosti nezávislé a kvalitné informácie o hospodárstve a spoločnosti na európskej, vnútroštátnej a regionálnej úrovni, pričom tieto informácie sprístupňujeme každému na účely rozhodovania, výskumu a diskusie.“

V snahe splniť toto poslanie a víziu sa členovia Európskeho štatistického systému usilujú o spoluprácu a nepretržitú komunikáciu s používateľmi v súlade so zásadami Kódexu postupov pre európsku štatistiku a so všeobecnými zásadami manažérstva kvality, medzi ktoré okrem integrácie a harmonizácie patrí aj záväzok vodcovstva, partnerstva, spokojnosti zamestnancov a trvalého zlepšovania.

Kódex postupov pre európsku štatistiku

Kódex postupov pre európsku štatistiku vychádza z 15 zásad, ktoré sa týkajú inštitucionálneho prostredia, procesov tvorby štatistiky a štatistických výstupov. Súbor ukazovateľov osvedčených postupov pre každú zásadu poskytuje referenčný základ na preskúmanie implementácie kódexu. Kritériá kvality európskej štatistiky sú definované v európskom právnom predpise pre oblasť štatistiky².

Štatistické orgány³, medzi ktoré patria Komisia (Eurostat), národné štatistické inštitúcie a iné vnútroštátne orgány zodpovedné za rozvoj, tvorbu a šírenie európskej štatistiky⁴, spoločne s vládami, ministerstvami a Európskou radou, sa zaväzujú, že budú dodržiavať tento kódex. Zásady kódexu postupov spoločne so všeobecnými zásadami manažérstva kvality predstavujú spoločný rámec kvality v Európskom štatistickom systéme.

¹ Nariadenie (ES) č. 223/2009, článok 4.

² Nariadenie (ES) č. 223/2009, článok 12.

³ Nariadenie (ES) č. 223/2009, články 4 a 5.

⁴ Nariadenie (ES) č. 223/2009, článok 1. V kódexe postupov sa „iné vnútroštátne orgány zodpovedné za rozvoj, tvorbu a šírenie európskej štatistiky“ uvádzajú ako „iné štatistické orgány“.

Inštitucionálne prostredie

Inštitucionálne a organizačné faktory majú zásadný vplyv na účinnosť a dôveryhodnosť štatistického orgánu, ktorý rozvíja, tvorí a šíri európsku štatistiku. V tejto súvislosti ide o otázky, akými sú odborná nezávislosť, oprávnenie získavať údaje, primeranosť zdrojov, záväzok ku kvalite, dôveryhodnosť štatistických informácií, nestrannosť a objektivita.

1 ZÁSADA 1: ODBORNÁ NEZÁVISLOSŤ

Odborná nezávislosť štatistických inštitúcií od iných politických, riadiacich alebo správnych útvarov a orgánov, ako aj subjektov v súkromnom sektore, je zárukou dôveryhodnosti európskej štatistiky.

Ukazovatele

1.1: Nezávislosť národných štatistických inštitúcií a Eurostatu od politického a iného vonkajšieho zásahu pri rozvoji, tvorbe a šírení štatistiky je ustanovená v právnych predpisoch a je zabezpečená aj pre iné štatistické orgány.

1.2: Vedúci národných štatistických inštitúcií, Eurostatu a v prípade potreby aj vedúci iných štatistických orgánov majú dostatočne vysoké postavenie na to, aby mali prístup k vysokým predstaviteľom politických orgánov a orgánov verejnej správy. Títo vedúci majú najvyššiu odbornú spôsobilosť.

1.3: Vedúci národných štatistických inštitúcií, Eurostatu a v prípade potreby aj vedúci iných štatistických orgánov sú zodpovední za zabezpečenie nezávislého rozvoja, tvorby a šírenia štatistiky.

1.4: Vedúci národných štatistických inštitúcií, Eurostatu a v prípade potreby aj vedúci iných štatistických orgánov nesú výhradnú zodpovednosť za rozhodnutia o štatistických metódach, normách a postupoch, ako aj o obsahu a harmonograme zverejňovania štatistík.

1.5: Zverejňujú sa štatistické pracovné programy a v pravidelných správach sa opisuje dosiahnutý pokrok.

1.6: Štatistiky sa vydávajú tak, aby boli zreteľne odlíšené a oddelené od politických/strategických vyhlásení.

1.7: Národná štatistická inštitúcia, Eurostat a ak je to vhodné aj iné štatistické orgány sa verejne vyjadrujú k problematike štatistiky a vo vhodnej miere sa vyjadrujú aj k prípadom kritiky a zneužitia štatistiky.

1.8: Vedúci národných štatistických inštitúcií, Eurostatu a ak je to vhodné aj vedúci iných štatistických orgánov sa vymenúvajú iba na základe odbornej spôsobilosti. Dôvody, na základe ktorých je možné ukončiť ich funkčné obdobie, sú uvedené v právnom rámci. Nemôžu zahŕňať dôvody, ktorými sa narúša odborná alebo vedecká nezávislosť.

2 ZÁSADA 2: OPRÁVNENIE ZBIERAŤ ÚDAJE

Štatistické orgány majú jasné legislatívne oprávnenie získavať informácie na účely európskej štatistiky. Povinnosť správnych orgánov, podnikov, domácností a širokej verejnosti umožniť prístup k údajom alebo poskytovať údaje na žiadosť štatistických orgánov na účely európskej štatistiky je právne vynútiteľná.

Ukazovatele

2.1: Oprávnenie štatistických orgánov získavať informácie na účely rozvoja, tvorby a šírenia európskej štatistiky bližšie určuje zákon.

2.2: Štatistické orgány môžu podľa zákona používať administratívne údaje na štatistické účely.

2.3: Na základe právneho predpisu si štatistický orgán môže pri štatistických zisťovaniach poskytnutie údajov vynútiť.

3

ZÁSADA 3: PRIMERANOSŤ ZDROJOV

Zdroje, ktoré majú štatistické orgány k dispozícii, sú dostatočné na splnenie požiadaviek na európske štatistiky.

Ukazovatele

- 3.1:** Na splnenie súčasných potrieb štatistiky sú k dispozícii adekvátne personálne, finančné a výpočtové zdroje ako po kvantitatívnej, tak aj po kvalitatívnej stránke.
- 3.2:** Rozsah, podrobnosť a náklady na štatistiky zodpovedajú potrebám.
- 3.3:** Existujú postupy, na základe ktorých je možné vyhodnotiť a odôvodniť potrebu novej európskej štatistiky pri zohľadnení súvisiacich nákladov.
- 3.4:** Existujú postupy, na základe ktorých je možné posúdiť, či potreba všetkých štatistík v celom rozsahu pretrváva, alebo niektoré z nich môžu byť zrušené alebo ich rozsah obmedzený, aby sa tým uvoľnili zdroje.

4

ZÁSADA 4: ZÁVÄZOK KU KVALITE

Štatistické orgány sa zaväzujú ku kvalite. V záujme nepretržitého zlepšovania kvality procesov a produktov systematicky a pravidelne identifikujú silné a slabé stránky.

Ukazovatele

- 4.1:** Je vypracovaná politika kvality a je prístupná verejnosti. Je vytvorená organizačná štruktúra a nástroje zaoberajúce sa manažérstvom kvality.
- 4.2:** Uplatňujú sa postupy, ktorými sa plánuje a monitoruje kvalita procesu tvorby štatistík.
- 4.3:** Kvalita produktu sa pravidelne monitoruje a posudzuje so zreteľom na možné kompromisy medzi jednotlivými aspektmi kvality, pričom sa podávajú správy podľa kritérií kvality európskej štatistiky.
- 4.4:** Kľúčové štatistické výstupy sa pravidelne a dôkladne preskúmavajú, a ak je to vhodné aj za pomoci externých odborníkov.

5

ZÁSADA 5: DÔVERNOSŤ ŠTATISTICKÝCH INFORMÁCIÍ

Ochrana súkromia subjektov poskytujúcich údaje (domácnosti, podniky, správne orgány a iní respondenti), dôvernosc poskytovaných informácií a obmedzenie použitia týchto informácií len na účely štatistiky sú bezvýhradne zaručené.

Ukazovatele

- 5.1:** Dôvernosc štatistických informácií je zaručená zákonom.
- 5.2:** Pri prijímaní do zamestnania podpisujú zamestnanci právny záväzok, že budú dodržiavať dôvernosc.
- 5.3:** Úmyselné porušenie dôvernosti štatistických informácií sa postihuje sankciami.
- 5.4:** V rámci postupov pri tvorbe a šírení štatistiky sa zamestnancom poskytujú usmernenia a pokyny na ochranu dôvernosti štatistických informácií. Politika štatistickej dôvernosti je prístupná verejnosti.
- 5.5:** V záujme ochrany bezpečnosti a integrity štatistických databáz sa uplatňujú fyzické, technické a organizačné opatrenia.
- 5.6:** Na vonkajších používateľov, ktorí majú prístup k štatistickým mikróúdajom na účely výskumu, sa vzťahujú prísne protokoly.

6 ZÁSADA 6: NESTRANNOSŤ A OBJEKTÍVNOSŤ

Pri rozvoji, tvorbe a šírení európskych štatistík rešpektujú štatistické orgány vedeckú nezávislosť a postupujú objektívnym, odborným a transparentným spôsobom, ktorý zaručuje rovnaké zaobchádzanie vo vzťahu ku všetkým používateľom.

Ukazovatele

- 6.1:** Štatistiky sa zostavujú na objektívnom základe rešpektujúcim štatistické hľadiská.
- 6.2:** Výber zdrojov a štatistických metód ako aj rozhodnutia o šírení štatistík sa riadia štatistickými hľadiskami.
- 6.3:** Chyby zistené v zverejnených štatistikách sa opravujú v čo najkratšom čase a opravené znenie sa zverejní.
- 6.4:** Informácie o použitých metódach a postupoch sú verejne dostupné.
- 6.5:** Dátumy a časy zverejnenia štatistík sa oznamujú vopred.
- 6.6:** Zásadné revízie alebo zmeny metód sa oznamujú vopred.
- 6.7:** Všetci používatelia majú k zverejneným štatistikám rovnaký prístup v rovnakom čase. Akýkoľvek prednostný prístup zo strany akéhokoľvek vonkajšieho používateľa k štatistikám pred ich zverejnením je limitovaný, kontrolovaný a zverejňovaný. V prípade úniku informácií sa postupy upravujúce skoršie zverejnenie údajov pred ich prvým zverejnením revidujú tak, aby sa zabezpečila nestrannosť.
- 6.8:** Štatistiky a vyhlásenia poskytnuté na tlačových konferenciách sú objektívne a nezaújaté.

Štatistické procesy

V procesoch, ktoré štatistické orgány používajú na organizáciu, získavanie, spracovanie a šírenie európskych štatistík, sa v plnej miere dodržiavajú európske a iné medzinárodné normy, usmernenia a osvedčené postupy. Dôveryhodnosť štatistiky zvyšuje dobrá povesť v oblasti kvalitného riadenia a efektívnosti. V tejto súvislosti ide o aspekty, akými sú správna metodika, vhodné štatistické postupy, zamedzenie nadmernej záťaže respondentov a efektívnosť nákladov.

7 ZÁSADA 7: SPRÁVNA METODIKA

Správna metodika je základom kvalitnej štatistiky. V tejto súvislosti sú nevyhnutné primerané nástroje, postupy a odbornosť.

Ukazovatele

- 7.1:** Celkový metodický rámec, ktorý sa používa v európskej štatistike, sa riadi európskymi a inými medzinárodnými normami, usmerneniami a osvedčenými postupmi.
- 7.2:** Uplatňujú sa postupy, ktorých cieľom je zabezpečiť, aby sa v rámci štatistických orgánov konzistentne používali štandardizované pojmy, definície a klasifikácie.
- 7.3:** V snahe zabezpečiť vysokú kvalitu sa register organizácií a opora výberu pre zisťovania u obyvateľstva pravidelne vyhodnocujú, a v prípade potreby aj upravujú.
- 7.4:** Národné systémy klasifikácií a príslušné európske systémy sa plne zhodujú.
- 7.5:** Prijímajú sa absolventi relevantných študijných odborov.
- 7.6:** Štatistické orgány zabezpečujú pre svojich zamestnancov trvalú odbornú prípravu.
- 7.7:** S cieľom zlepšovať metodiku, zvyšovať účinnosť uplatňovaných metód a zavádzať lepšie nástroje sa v relevantných prípadoch zabezpečuje spolupráca s odbornou verejnosťou.

8

ZÁSADA 8: VHODNÉ ŠTATISTICKÉ POSTUPY

Základom kvalitnej štatistiky sú vhodné štatistické postupy, ktoré sa uplatňujú od získavania údajov až po ich validáciu.

Ukazovatele

- 8.1:** V prípade, že európske štatistiky vychádzajú z administratívnych údajov, definície a pojmy používané na administratívne účely sú zosúladené s definíciami a pojmami, ktoré sú požadované na štatistické účely.
- 8.2:** V prípade štatistických zisťovaní sa dotazníky pred zberom údajov systematicky testujú.
- 8.3:** Návrhy zisťovaní, výber vzoriek a metódy odhadu majú pevné základy, pričom sa pravidelne posudzujú a podľa potreby sa aj revidujú.
- 8.4:** Zber, nahrávanie a kódovanie údajov sa štandardne monitoruje a podľa potreby reviduje.
- 8.5:** Používajú sa vhodné metódy editácie a imputácie, pravidelne sa kontrolujú a podľa potreby revidujú a aktualizujú.
- 8.6:** Revízie sa uskutočňujú v súlade so štandardnými, osvedčenými a transparentnými postupmi.
- 8.7:** Štatistické orgány sa podieľajú na navrhovaní administratívnych údajov s cieľom zvýšiť ich vhodnosť na štatistické účely.
- 8.8:** S vlastníkmi administratívnych údajov sú uzatvorené dohody, v ktorých sa obidve strany zaväzujú k používaniu týchto údajov na štatistické účely.
- 8.9:** Štatistické orgány spolupracujú s vlastníkmi administratívnych údajov pri zabezpečovaní kvality údajov.

9

ZÁSADA 9: PRIMERANÁ ZÁŤAŽ RESPONDENTOV

Záťaž respondentov je primeraná potrebám používateľov a nie je pre respondentov nadmerná. Štatistické orgány monitorujú záťaž respondentov a stanovujú ciele na jej postupné znižovanie.

Ukazovatele

- 9.1:** Rozsah a podrobnosť požiadaviek na európske štatistiky sa obmedzuje na nevyhnutné minimum.
- 9.2:** Záťaž respondentov je v čo najširšej miere rozložená na populáciu, ktorá je predmetom zisťovania.
- 9.3:** Informácie vyžadované od podnikov sa v maximálnej miere získavajú z ich účtovných záznamov, pričom sa vždy, keď je to možné, využívajú elektronické prostriedky uľahčujúce ich zasielanie.
- 9.4:** S cieľom predísť duplicitným žiadostiam o informácie sa v maximálnej miere používajú administratívne zdroje.
- 9.5:** S cieľom zamedziť viacnásobným zisťovaniam si štatistické orgány údaje navzájom bežne vymieňajú.
- 9.6:** S cieľom znížiť záťaž respondentov štatistické orgány podporujú opatrenia, ktoré umožňujú prepájanie zdrojov údajov.

10

ZÁSADA 10: EFEKTÍVNOSŤ NÁKLADOV

Zdroje sa využívajú efektívne

Ukazovatele

- 10.1:** Využívanie zdrojov zo strany štatistického orgánu sa monitoruje prostredníctvom interných a nezávislých externých opatrení.

10.2: Potenciál informačných a komunikačných technológií ovplyvňujúci produktivitu sa optimalizuje pre potreby zberu, spracovania a šírenia údajov.

10.3: Vynakladá sa proaktívne úsilie na zlepšenie štatistického potenciálu administratívnych údajov a zníženie počtu priamych zisťovaní.

10.4: Štatistické orgány podporujú a uplatňujú štandardizované riešenia, ktoré zvyšujú efektívnosť a účinnosť.

Štatistické výstupy

Dostupné štatistiky spĺňajú potreby používateľov. Štatistiky zodpovedajú európskym normám kvality a slúžia potrebám európskych inštitúcií, vládám, výskumným ústavom, podnikateľským subjektom a širokej verejnosti. Dôležitým aspektom je miera, v akej sú štatistiky relevantné, presné a spoľahlivé, včasné, koherentné, porovnateľné medzi regiónmi a krajinami ako aj ľahko dostupné pre používateľov.

ZÁSADA 11: RELEVANTNOSŤ

Európske štatistiky spĺňajú potreby používateľov.

Ukazovatele

11.1: Uplatňujú sa procesy, v rámci ktorých sa uskutočňujú konzultácie s používateľmi, monitoruje sa relevantnosť a praktická využiteľnosť existujúcich štatistík pre naplnenie potrieb používateľov a zohľadňujú sa ich nové potreby a priority.

11.2: Naplňajú sa prioritné potreby a zohľadňujú sa v pracovnom programe.

11.3: Spokojnosť používateľov sa pravidelne monitoruje a výsledky sa následne systematicky využívajú.

ZÁSADA 12: PRESNOSŤ A SPOĽAHLIVOSŤ

Európske štatistiky presne a spoľahlivo zobrazujú realitu.

Ukazovatele

12.1: Zdrojové údaje, priebežné výsledky a štatistické výstupy sa pravidelne vyhodnocujú a overujú.

12.2: Výberové a nevýberové chyby sa merajú a systematicky zaznamenávajú v súlade s európskymi normami.

12.3: Revízie sa pravidelne analyzujú s cieľom zlepšovať štatistické procesy.

ZÁSADA 13: VČASNOSŤ A DOCHVÍĽNOSŤ

Európske štatistiky sa zverejňujú včas a presne stanoveným spôsobom.

Ukazovatele

13.1: Včasnosť zodpovedá európskym a iným medzinárodným normám zverejňovania.

13.2: Štandardný denný čas na zverejňovanie štatistík je verejne známy.

13.3: Periodicita štatistík zohľadňuje v maximálnej miere požiadavky používateľov.

13.4: Odchýlka od harmonogramu zverejnenia sa oznámi vopred, odôvodní sa a stanoví sa nový termín zverejnenia.

13.5: Ak sa to považuje za užitočné, môžu sa zverejniť predbežné výsledky agregátov s prijateľnou presnosťou.

ZÁSADA 14: KOHERENTNOSŤ A POROVNATEĽNOSŤ

Európske štatistiky sú vnútorne a časovo konzistentné a porovnateľné medzi regiónmi a krajinami; je možné kombinovať a spoločne využívať navzájom súvisiace údaje z rôznych zdrojov.

Ukazovatele

14.1: Štatistiky sú vnútorne koherentné a konzistentné (t. j. dodržiava sa aritmetická a účtovná identita).

14.2: Štatistiky sú v rámci primeraného časového obdobia porovnateľné.

14.3: V rôznych zisťovaniach a zdrojoch sa štatistiky zostavujú na základe spoločných noriem pokiaľ ide o rozsah, definície, jednotky, klasifikácie.

14.4: Štatistiky z rôznych zdrojov a s rôznou periodicitou sa porovnávajú a zosúladujú.

14.5: Porovnateľnosť údajov medzi krajinami je v rámci Európskeho štatistického systému zabezpečená prostredníctvom periodických výmen medzi Európskym štatistickým systémom a inými štatistickými systémami. V úzkej spolupráci medzi členskými štátmi a Eurostatom sa realizujú metodické štúdie.

ZÁSADA 15: PRÍSTUPNOSŤ A ZROZUMITEĽNOSŤ

Európske štatistiky sa prezentujú v jasnej a zrozumiteľnej forme, zverejňujú sa vhodným a používateľsky prijateľným spôsobom, sú dostupné na základe nestrannosti a spolu s podpornými metaúdajmi a pokynmi.

Ukazovatele

15.1: Štatistiky a príslušné metaúdaje sa prezentujú a archivujú vo forme, ktorá umožňuje správnu interpretáciu a zmysuplné porovnania.

5.2: Servis zabezpečujúci šírenie používa moderné informačné a komunikačné technológie a ak je to vhodné aj tradičnú tlačенú formu.

15.3: Ak je to možné, poskytujú sa špecifické analýzy na objednávku a verejnosť je o nich informovaná.

15.4: Prístup k mikroúdajom je povolený na účely výskumu a podlieha osobitným pravidlám alebo protokolom.

15.5: Metaúdaje sa dokumentujú v súlade so štandardizovanými systémami metaúdajov.

15.6: Používateľom sa poskytujú informácie o metodike štatistických procesov vrátane používania administratívnych údajov.

15.7: Používateľom sa poskytujú informácie o kvalite štatistických výstupov so zreteľom na kritériá kvality európskej štatistiky.

